

Mededelingsblad van de Vlaamse Bosbouwvereniging

mei - juni 1991

2-maandelijks tijdschrift 21ste jaargang nr. 3

De Boskant

ISSN 0773 137 X

Afschriftkosten: 5000 M.u.b.

DE BOSKRANT

mei - juni 1991

issn 0773 137x

2-maandelijks tijdschrift
21ste jaargang

nr. 3

REDAKTIERAAD

Beeckman, H.
De Schuyter, J.
Dua, V.
Lust, N.
Meuleman, B.
Muys, B.
Rockaerts, M.
Roskams, P.
Van Boghout, E.
Vanden Bil, V.
Vanhaeren, R.
Van Miegroet, M.
Van Slycken, J.
Vitse, T.

EINDREDAKTIE

Roskams, P.

VERANTWOORDELIJKE
UITGEVER

Lust, N.

Artikels en berichten

Artikels en berichten kunnen steeds
gezonden worden naar het adres van
de V. B. V. Zij zullen voor publikatie
aan de redaktieraad voorgelegd
worden.

Gedeeltelijke of gehele overname is
ten alle tijde toegelaten mits
bronvermelding.

BIJDRAGE

jaarabonnement 350,-
studenten 200,-
te storten op P.C. 000-1027867-55

REDAKTIONEEL

Schaamgroen

1

De invloed van bosbeheer
op vleermuizenpopulaties

2

Bosbouw:
medespeler in de landinrichting

9

Naamgeving van dier- en
plantesoorten

15

UIT DE VERENIGING

Excursie Rodebos
Excursie Gruitrode

18

LEZERSBRIEF

Kan een populier 400 jaar worden?

21

BUITENLAND

Aanplant van windschermen
in Costa Rica

22

Foto voorpagina : Wilde narcis (Koen Van Den Berge)

SCHAAMGROEN

Kreatieve breinen bedachten de modernste attracties die 3,5 miljoen bezoekers per jaar naar de oude mijnterreinen van Waterschei moeten lokken. Zakenlui berekenden dat het projekt pas echt winst zou opleveren wanneer bijkomende akkomodatie voorzien wordt voor bungalows, campings, hotels en golfterreinen. Hiervoor moet dan wel meer dan 500 ha bos- en natuurterrein opgeofferd worden. De Vlaamse meerderheidspartijen bereikten een akkoord om de gewest-plannen in die zin aan te passen...

Een investering van 10 miljoen Bfr. en 0,5 ha per nieuwe tewerkstellingsplaats.

Dan te verstaan dat voor de normale beheerswerken in privé-bossen, beroep moet gedaan worden op bosarbeiders uit het zuiden van het land of het buitenland bij gebrek aan gespecialiseerde vaklui in de eigen regio.

Dat ons omringende landen stappen ondernemen om het bospatrimonium in de tropen te beschermen, en zelf het goede voorbeeld geven door niet alleen over bosuitbreidingsprogramma's te spreken maar op het terrein te realiseren.

De 40.000 ha bos die Limburg nog rijk is behoren toe aan duizenden eigenaars. Het bos bevindt zich in een kritieke fase. De klassieke afzetmarkten voor het hout zijn weggefallen. De kosten voor beheer lopen hoog op.

Een meer duurzaam beheer dringt zich op om het voortbestaan van het bos veilig te stellen. De nodige financiële impulsen om dit duurzaam beheer te voeren, ontbreken.

Honderden nieuwe tewerkstellingsplaatsen kunnen hiermee gepaard gaan.

Het financieel ondersteunen of opzetten meer kleurschalige en originele projekten, die met de specifieke noden van de regio rekening houden, zou van een veel grotere creativiteit getuigen.

De verkiezingen dienen zich aan. Naast groene lintjes, zal het groen in affiches en pamfletten terug te vinden zijn.

Schaamgroen.

Net zoals het groen dat overblijft na de realisatie van het ERC- en andere dergelijke projekten, en wat sommigen nog natuur durven noemen.

Waar we met het bosdecreet en nu met de Groene Hoofdstructuur hoopten dat het bosbehoud gegarandeerd was, blijkt dit een grote illusie te zijn. We hadden graag al onze energie besteed aan de realisatie van een beter, meer ecologisch gericht bosbeheer. We zullen verplicht zijn, om samen met vele andere, te blijven ijveren voor het behoud van onze bossen.

R. Vanhaeren.

DE INVLOED VAN BOSBEHEER OP VLEERMUIZENPOPULATIES

INLEIDING

Als men het over vleermuizen heeft, denkt men meestal aan grotten, groeven of andere ondergrondse ruimten waar men deze dieren kan aantreffen. Dit klopt voor de winterperiode.

Wat de zomer betreft, verblijft het overgrote deel der vleermuizen in holle bomen. Het onderzoek naar hun zomerverblijfplaatsen staat echter nog in zijn kinderschoenen. Dit artikel omvat hieromtrent een literatuurstudie en geeft de eerste resultaten van dergelijk onderzoek in Vlaanderen weer.

METHODIEK

Vanaf ongeveer een half uur na zonsondergang beginnen de eerste vleermuizen uit te vliegen, in bossen kan dit iets vroeger zijn omdat de lichtintensiteit in bossen sneller afneemt. Met behulp van **bat-detectors** werden bospaden en randen onderzocht op voorbij vliegende vleermuizen. Hierbij wordt dankbaar gebruik gemaakt van het feit dat

de meeste kleinere soorten (dwerg-, baard- en Watervleermuizen) welbepaalde routes volgen. Meestal zijn dit kleinschalige landschapselementen zoals paden, hagen, holle wegen, e.d. Door deze routes van vleermuizen te volgen kan men enerzijds de jachtgebieden vinden en anderzijds de leefgebieden (koloniebomen, spouwmuren of kerkzolders).

RESULTATEN

Vooreerst een kort inzicht over de jaarcyclus van de vleermuis. Tijdens de winter zijn al onze inheemse vleermuizen in winterslaap, rond april - mei verlaten ze hun overwinteringsplaats. De vrouwtjes vormen kraamkolonies (gaande van 10 tot 50 dieren) om er hun jongen te baren en groot te brengen. De seksueel actieve mannetjes worden er niet toegelaten. Deze kraamkolonies bevinden zich op droge warme plaatsen.

Zo treffen we kolonies van de Dwergvleermuis aan in spouwmuren, van Laatvliegers

Typische jachtbiotoop voor
vleermuizen

op kerkzolders en van de meeste andere soorten (met uitzondering van de hoefijzerneuzen en de Ingekorven vleermuis) worden kolonies gevonden in holle bomen. Rond mei - juni worden de jongen geboren. Vanaf augustus tot oktober gaan de mannetjes territoriebomen in beslag nemen. Deze worden dan bewoond door één of meerdere mannetjes, die vanuit deze bomen roepen en de andere vleermuizen in de omgeving luidruchtig najagen, om zo hun territorium af te bakenen. De bedoeling is één of meerdere vrouwtjes te lokken om ermee te

Van een aantal soorten werden de kolonies, tot nu toe uitsluitend in bomen aangetroffen, met name voor de Ruige dwerg-, Bos- en Rosse vleermuis.

Loofbossen met daarin kapvlakten (die kleiner zijn dan een halve hectare) scoren het hoogst in aantallen jagende vleermuizen per ha, terwijl dit in naaldbossen en heidegebieden zeer laag is. Deze laatste biotopen zijn wel enigszins belangrijk voor de Laatvlieger en baardvleermuis.

Ook blijkt dat met de ouderdom van het bos

Tabel 1 : Naast elke soort wordt het percentage waargenomen vleermuizen vermeld dat in het bos of langs de bosranden jaagt.

Baardvleermuizen (<i>Myotis mystacinus/brandti</i>)	93%
Watervleermuis (<i>Myotis daubentoni</i>)	0%
Ingekorven vleermuis (<i>Myotis emarginatus</i>)	100%
Vale vleermuis (<i>Myotis myotis</i>)	100%
Grootoren (<i>Plecotus auritus/austriacus</i>)	95%
Dwergvleermuis (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	53%
Ruige dwergvleermuis (<i>Pipistrellus nathusii</i>)	78%
Laatvlieger (<i>Eptesicus serotinus</i>)	15%
Rosse vleermuis (<i>Nyctalus noctula</i>)	94%
Bosvleermuis (<i>Nyctalus leisleri</i>)	100%

paren. Nadien trekken de dieren zich terug in hun winterkwartieren.

Dat bossen van levensbelang zijn voor vleermuizen mag blijken uit de inventarisatie van Helmer (1987) in Oost-Mergelland (Nederland). Op een gebied van 8600 ha (dat voor 12.4% uit bossen bestond), werden maar liefst 52% van de vleermuizen in het bos waargenomen. Hij geeft dan ook een tabel waarin het relatieve belang van het bos als jachtgebied duidelijk naar voren komt (zie tabel 1).

(bijvoorbeeld van meer dan een eeuw oud) het aantal jagende vleermuizen per ha toeneemt, tot gemiddeld zo'n 800 dieren per 100 hectare (Helmer, 1987). Dit door de vele natuurlijke holten. In bijna 90% van de gevallen treffen we de vleermuizen aan in spechtengaten (voornamelijk van de Grote bonte specht) op ongeveer 10 meter hoog, in de andere gevallen bevinden ze zich achter scheuren, spleten of loshangende schors; waar ze minder concurrentie ondervinden van vogels. Hierop kan men een onderverdeling maken van boombewonende vleermuizen :

1/ bewoners van spechtenholen :

Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*)
 Watervleermuis (*Myotis daubentoni*)
 Grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*)

2/ bewoners van scheuren, spleten, e.d. :

Baardvleermuis (*Myotis mystacinus*)
 Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)
 Bosvleermuis (*Nyctalus leislerii*)

bastscheuren vertonen. Hierop aanvullend is het interessant om te weten dat sommige soorten zich zelfs onder de wortels van bomen langs waterlopen gaan verbergen.

In onderstaande tabel (Helmer, 1987) wordt een overzicht gegeven van de door vleermuizen als verblijfplaats gekozen boomsoorten.

boomsoort	% dat boomsoort uitmaakt van totaal aantal vleermuisbomen	% dat boomsoort uitmaakt van totale opp. van bomen ouder dan 65 jaar
Grove den	12	40
Douglaspasp	1	2
Thuja	1	/
Beuk	22	15
Zomereik	41	24
Amerikaanse eik	13	3
Gewone es	2	3
Berk	/	7
Schietwilg	1	/
Treurwilg	/	/
Ratelpopulier	2	/
Paardekastanje	2	/
Acacia	3	/
overige loofbomen	/	6

De laatste categorie van vleermuizen betreft eerder zeldzame soorten, wellicht omdat ze meer afhankelijk zijn van het rottingsproces en de aftakeling van bomen, verschijnselen die meestal enkel nog voorkomen in oudere bossen en parken. Wel zijn er enkele boomsoorten, zoals de Acacia, knotwilg en Paardekastanje, die van nature al op jonge leeftijd spleten en

Men mag gerust stellen dat een bos pas na 50 jaar van enige betekenis is voor boombewonende vleermuizen, voor kolonies is dat vermoedelijk zelfs nog later.

Een ander belangrijk gegeven voor het voorkomen van vleermuizen zijn lijnvormige landschapselementen zoals hagen, heggen, houtwallen, beken en bomenrijen. Ze vervullen een zeer belangrijke functie als brug tussen de verblijf-

plaatsen (kolonie) en de jachtplaatsen (vijvers en bossen). Een verklaring kan gezocht worden in het feit, dat vleermuizen zich met echolocatie oriënteren en deze landschapselementen nodig hebben om continu echo's te ontvangen, waardoor ze zich kunnen oriënteren. Indien ze grote open vlaktes (zoals landbouwgebieden) moeten oversteken, bevinden ze zich in een echoleze omgeving. De Rosse vleermuis heeft een lagere frekwentie met een minder nauwkeurig onderscheidend vermogen, waardoor deze wel boven grotere vlaktes kan jagen. Anderzijds bieden deze lijnvormige elementen in het landschap een beschutting tegen de wind en zijn ze eveneens vrij insectenrijk.

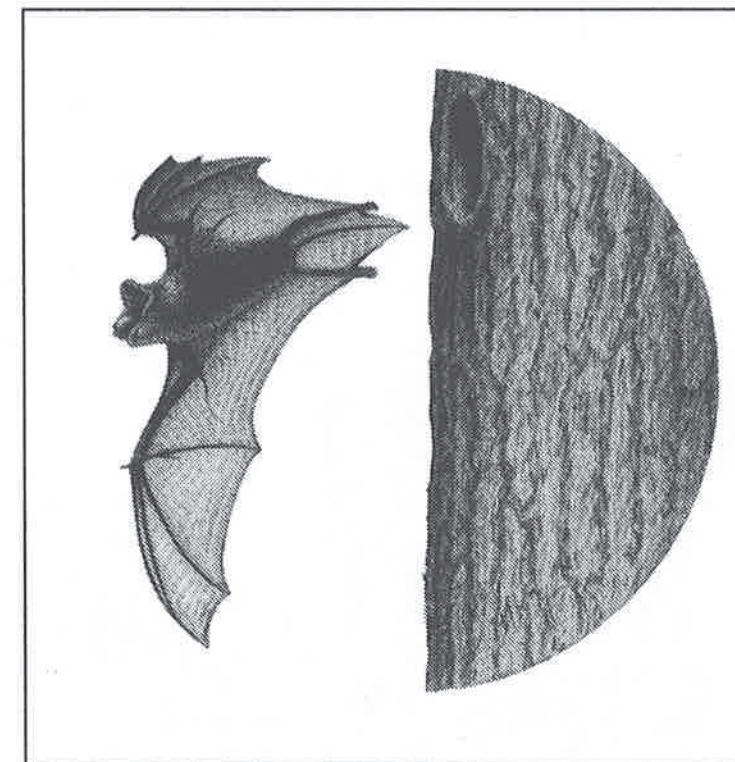
BESPREKING PER SOORT :

Sinds 1989 is de vleermuizenwerkgroep van de Belgische Natuur- en Vogelreservaten gestart met bat-detector onderzoek in Vlaan-

deren. Tientallen excursies werden gehouden, waarbij getracht werd om de waargenomen vleermuizen zoveel mogelijk op naam te brengen en na te gaan welke biotopen als jachtgebied de voorkeur genoten. Verder volgt een overzicht per soort met hun voorkeur voor het bos als jachtbiotoop, gekoppeld aan de opgedane ervaring uit Vlaanderen.

Baardvleermuis (*Myotis mystacinus*/brandtii).

Vermits het nog niet mogelijk is om beide soorten *Myotis mystacinus* en *Myotis brandtii* van elkaar te onderscheiden aan de hand van geluidskennmerken, hebben de resultaten betrekking op beide soorten. Baardvleermuizen prefereren spleten in bomen boven spechtegaten. Deze soorten hebben een sterke voorkeur voor het bos als jachtbiotoop, hierbij prefereren ze meer open

Rosse vleermuis uit boomholte komend.

gedeelten (brede paden, kapplaatsen, ...). Dikwijls foerageren ze op een scheiding tussen naald- en loofhout, vermoedelijk vanwege het rijke aanbod aan insecten. Vooral daar waar een perceel fijnspar grenst aan oud loofbos kunnen jagende baardvleermuizen aangetroffen worden. Dit zou misschien kunnen verklaren waarom in Vlaanderen de meeste jagende dieren werden aangetroffen in grote provinciale domeinen met veel oude bomen zoals te Beernem, Huizingen, Gaasbeek en Ranst. Ook in het Zoniënwood nabij Groenendaal werden enkele jagende individuen waargenomen. Volgens Helmer (1987) blijken baardvleermuizen steeds binnen hetzelfde bosgebied te jagen, waarbij de jachtplaatsen 800 à 1200 meter van de kolonieplaatsen gelegen zijn.

Watervleermuis (*Myotis daubentonii*).

In de zomer is de Watervleermuis een typische boombewoner, behalve in de omgeving van Antwerpen waar ze gebruik maakt van de vochtige warme luchtkokers in de forten.

De meeste kolonies worden aangetroffen in oude Beuken, Zomereiken of Amerikaanse eiken. Het jachtbiotoop bevindt zich meestal boven vijvers of beekjes.

Franjestaart (*Myotis nattereri*).

Over de zomerverblijfplaatsen van deze soort is weinig gekend. Enkele kolonies zijn gevonden op kerkzolders, volgens recente studies, uitgevoerd in het buitenland, zou deze soort een typisch bewoner van oude beuken/eikenbossen zijn. In Vlaanderen werd de soort tot nu toe slechts op een drietal plaatsen, boven vijvers in en rond provinciale domeinen jaged aangetroffen.

Grootoorvleermuis (*Plecotus auritus/austriacus*).

Zoals bij de baardvleermuizen hebben de tot nu toe vastgestelde waarnemingen betrekking op beide soorten. Het is wel zo dat in Vlaanderen tot nu toe Grijsz grootoren (*Plecotus austriacus*) alleen werden aangetroffen op kerkzolders. Daarnaast zijn een

aantal verblijfplaatsen bekend in spleten en spechtegaten van oude bomen (voornamelijk Beuk en Zomereik). De aanwezigheid van bomen in hun jachtgebied is van enorm belang zijn, zo zijn hoogstamboomgaarden interessante jachtgebieden. Helmer (1987) geeft als voornaamste jachtbiotoop van deze soort : 'oude loofbossen en gemengde bossen, waarbij de openheid van het bos minder belangrijk is dan bij andere soorten vanwege de typische jachtwijze, waarbij de soort langzaam rond de boomtoppen jaagt en geregeld ter plaatse blijft bidden'.

Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*).

Alhoewel deze soort eerder gebonden is aan de menselijke omgeving, waarbij men hun kolonieplaatsen aantreft in een spouwmuur of onder een plat dak, genieten ook bossen en bosranden een voorkeur als jachtgebied. In bossen volgen ze dan ook de paden, wegen of bosranden, behalve in open oude beukenbossen zoals het Zoniënwood waar ze dan de kortste weg nemen.

Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*).

Deze soort, die vrij moeilijk van de vorige te onderscheiden valt, is een typische bosbewoner. In Vlaanderen werd ze sporadisch aangetroffen in enkele oude parken en in oude beuken/eikenbossen, zoals het Zoniënwood. Ze vertonen eveneens een duidelijke voorkeur voor open plekken en brede bosspaden. Kolonies werden in België nog niet vastgesteld.

Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*).

De Rosse vleermuis is een typische bosbewoner, die sporadisch in een gebouw aangetroffen wordt. In Vlaanderen werd de soort aangetroffen in oude Beuken, Witte abeel en Zomereik. Om hun voedselgebieden te bereiken leggen ze soms meerdere kilometers (10 à 15 km) af, waarbij ze hoog en snel naar hun bestemming vliegen zonder gebruik te maken van landschapselementen. Jaagt bij voorkeur boven open stukken (kaalkapvlaktes) en langs bosranden.

Witte abeel met holte gebruikt door Rosse vleermuizen.

Rosse vleermuis.

Bosvleermuis (Nyctalus leisleri).

Net zoals de vorige is deze soort, zoals de naam het zegt, een typische bosbewoner. Tot nu toe werd de soort slechts tweemaal met zekerheid in België vastgesteld, steeds rond het Zoniënwoud. Vermits ze ondertussen van de vorige kan onderscheiden worden met een bat-detector, bestaat de kans dat meerdere kolonies aangetroffen worden. Dit is ondertussen reeds het geval in Nederland waar de enige waargenomen kolonies zich bevonden in Beuken.

Laatvlieger (Eptesicus serotinus).

Normaal jaagt deze soort rond straatlantaarns, in het voorjaar gebeurt het wel meer dat verschillende individuen jagen op grote kevers (bvb. mei- of junikevers) op open plekken in het bos of langs bosranden.

BESLUIT

Uit bovenstaande mag blijken dat hoofdzakelijk loofbossen zeer belangrijk zijn als jachtgebied voor de meeste vleermuissoorten, en zeker voor de baard-, grootoor- en Ruige dwergvleermuis (van der Coelen, 1988). Ook de Gewone dwerg- en Rosse vleermuis jagen relatief veel in bossen. Wat kolonies betreft staan onze bossen op de eerste plaats en zijn dus van groot belang voor de instandhouding van bepaalde (zeldzamere) soorten. Het kappen van een kolonieboom van bijvoorbeeld de franjestaart (Myotis nattereri) kan de verdwijning van deze soort in een bepaald gebied teweeg brengen.

De bedoeling van dit overzichtsartikel was aan te tonen dat het bos een belangrijke ecologische functie vervult voor onze vleermuispopulatie, en dat het laten staan van oude holle bomen een belangrijk aspect vormt in de bescherming van deze interessante en nuttige (als insekteneters) diergroep.

Personen die meer informatie wensen of die gegevens van vleermuizen in bomen kunnen meedelen, mogen steeds contact opnemen met :

Lefevre A.
Van Peltstraat 11
B - 2018 Antwerpen
03.216.95.20

LITERATUUR :

van der Coelen J., 1988.
Vleermuizen van het Centraal Plateau (Zuid-Limburg).
Rapport Consulentenschap NMF Limburg, 31 pp.

Helmer W., 1987.
Een onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen in 25 bosgebieden in Nederland.
Staatsbosbeheer. Dienstvak Terreinbeheer, Afdeling Flora en Fauna, 114 pp.

de Jong M., Limpens H., 1985.
Vleermuizen in de omgeving van Wageningen.
Verslag Natuurbeheer n° 820.
Landbouwhogeschool, Wageningen, 63 pp.

Twisk P., 1989.
Vleermuizen in het Ruilverkavelingsgebied Aardenburg.
Rapport Consulentenschap NMF Zeeland, 26 pp.

Vantorre R. & Lefevre A., 1985.
Vleermuizen, onderzoek en bescherming.
B.N.V.R.-Brussel, pp.

Lefevre A., 1989.
Vleermuizen in het Brussels Gewest.
Rapport Brussels Gewest, pp.
Dit toestel vangt de ultrasonen van vleermuizen op en zet ze om in hoorbare geluiden voor de mens ; al naargelang de soort zijn er verschillen in frekwentie, geluidsterkte en variatie

**BOSBOUW :
MEDESPELER IN DE LANDINRICHTING****Inleiding**

Hoewel de term "landinrichting" in art. 6 van het bosdecreet wordt vernoemd, zal de inhoud van dit begrip en de manier waarop landinrichting zich verhoudt tot bosbouw, voor velen nog niet helemaal duidelijk zijn. Dit artikel wil daar enige klaarheid in brengen zonder de pretentie te hebben volledig te zijn en volkomen duidelijkheid te creëren. Veel zal zich trouwens nog in de praktijk van de landinrichting moeten uitwijzen.

Het moet duidelijk zijn dat dit verhaal wordt verteld vanuit het oogpunt van landinrichting. Een verhaal "Landinrichting : medespeler in de bosbouw" is ook perfect mogelijk, maar niet de bedoeling van deze tekst.

"Enige klaarheid scheppen", vereist eerst en vooral een antwoord op een aantal vragen : wat is landinrichting ? Wat kan landinrichting ? Wat zijn de perspectieven ? Daarna kunnen een aantal dwarsverbanden met bosbouw worden bekeken.

Landinrichting heeft momenteel nog een experimenteel karakter. Het pilootproject Noordoost-Limburg is rijk aan bossen en kent zijn eigen knelpunten en potenties inzake bosbouw. Een eerste gedachtenvorming ...

1. Wat is landinrichting ?

De verschillende overheden beschikken in Vlaanderen over diverse wettelijke en financiële middelen voor de inrichting van het landelijk gebied. Zo kan de bosbouwsector :

- gebieden verwerven ;
- bosreservaten, schermbossen instellen ;
- ten behoeve van de bosreservaten be-

heersovereenkomsten uitwerken ;

- subsidies toekennen voor privébossen en openbare bossen ;
- bos behouden en beschermen ;
- ...

Daarnaast zijn er echter tal van andere instrumenten : aankopen en beheersovereenkomsten ten behoeve van natuurbehoud, instellen van natuurreservaten, ruilverkaveling ten behoeve van landbouw, ...

Het gebruik van deze middelen is meestal op één welbepaalde functie gericht, terwijl er dikwijls ook andere functies in het geding zijn. En, ondanks het streven naar multifunctionaliteit in de bosbouw, moeten ook hier keuzen worden gemaakt. Door het gebrek aan een goed afwegingskader voor deze keuzen kunnen conflictsituaties opduiken.

Het uitwerken van een dergelijk afwegingskader en het ontwikkelen van een globale ruimtelijke visie is in eerste instantie een taak van de ruimtelijke ordening. Maar ook op het vlak van de inrichting is een coördinatie van ingrepen en handelingen noodzakelijk. Landinrichting beoogt dan ook een afstemmen van initiatieven in de landelijke gebieden en het inpassen van deze initiatieven in de globale visie (cf. schema 1).

2. Wat kan landinrichting ?

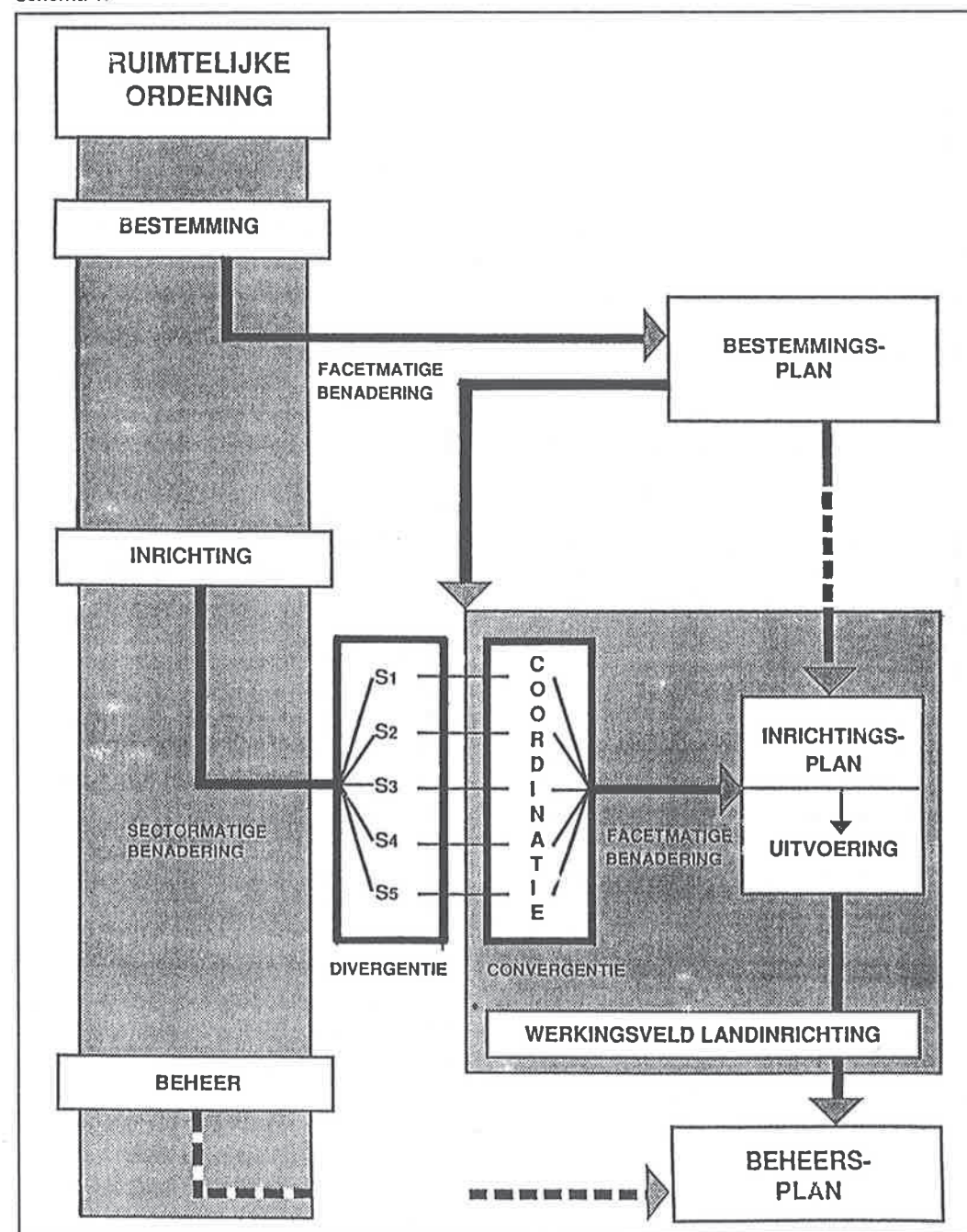
Er is nog een wezenlijk verschil tussen wat landinrichting is (begrip) en wat landinrichting kan (instrument).

Het decreet houdende de oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij (van 21/12/88) en het besluit houdende nadere regelen betreffende de landinrichting (van 26/4/90)

verschaffen de juridische basis voor landinrichting (cf. schema 2).

Het besluit van 26/4/90 is in eerste instantie ingesteld om een aantal pilootprojecten te kunnen uitvoeren. Momenteel zijn twee pilootprojecten opgestart : Noordoost-Limburg

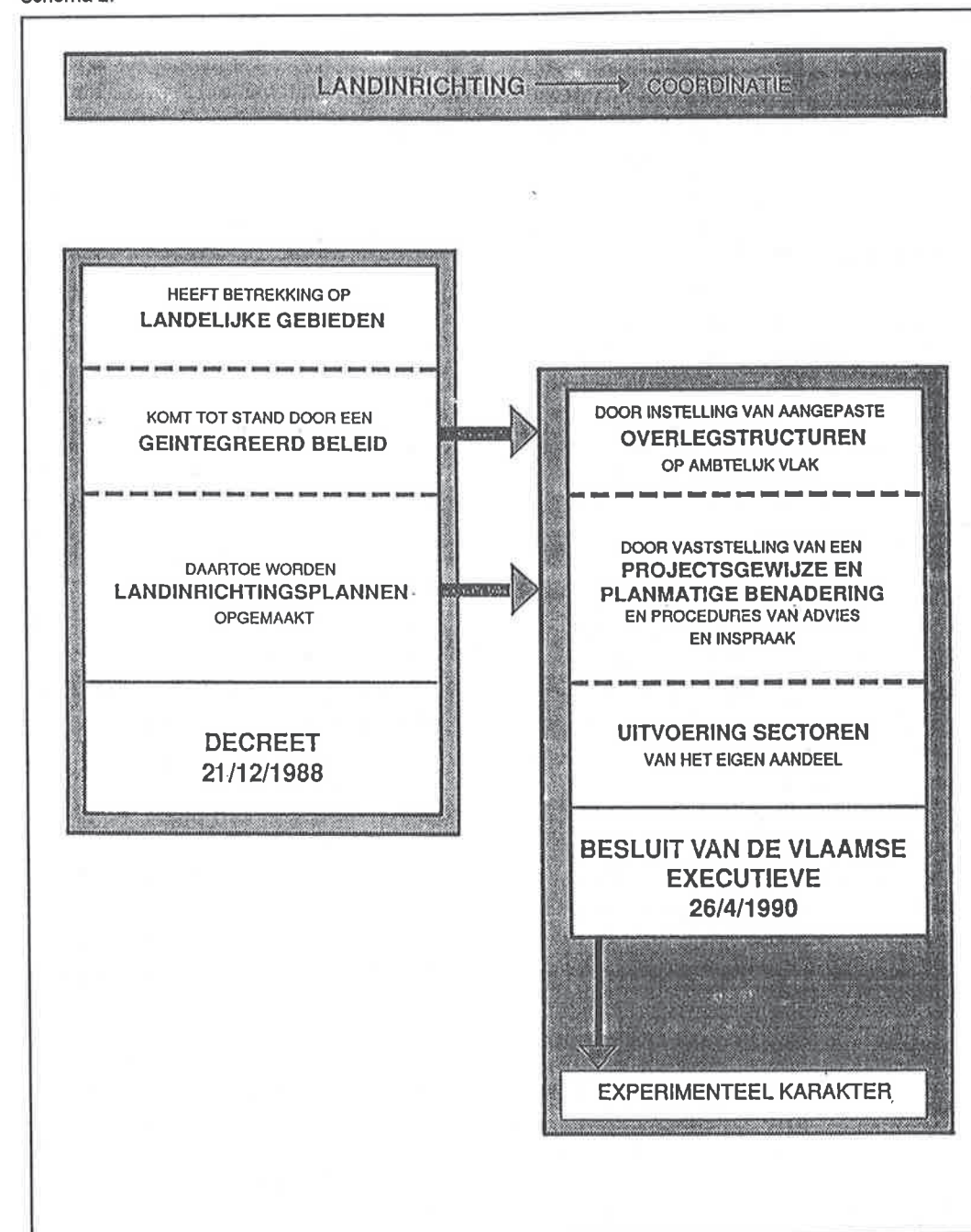
Schema 1.

en de Westhoek. Op basis van de ervaring met de pilootprojecten zal een decretale regeling worden uitgewerkt.

Het besluit beperkt zich dan ook in hoofdzaak tot het vastleggen van de overlegstructuren en de procedure, zoals voorzien in het decreet van 21/12/88. Het stelt geen specifieke

Schema 2.

ke instrumenten in voor landinrichting (het had hiervoor ook niet de juridische basis), wat ongetwijfeld in het toekomstig decreet wel aan bod zal komen.

Landinrichtingsprojecten zullen in deze experimentele fase dus hoofdzakelijk gericht zijn op een gecoördineerde inzet van de instrumenten van de verschillende sectoren. Hiernaast zijn wel beperkte specifieke middelen voorzien, ondermeer voor het uitvoeren van onderzoek en eventueel voor grondaankopen.

3. Rol en mogelijkheden van de bosbouwsector

Landinrichting coördineert ingrepen en initiatieven op het vlak van de inrichting. Hiervoor is er nood aan een referentiekader. Als referentiekader worden in eerste instantie de verschillende plannen van aanleg (gewestplannen, ...) gebruikt. Hoewel ze een essentiële basis vormen, zijn ze onvoldoende.

De ontwikkeling van een globale visie voor Vlaanderen is dus een eerste noodzaak. Ook in de besprekingen rond het bosdecreet werd hier herhaaldelijk op gewezen. Hiervoor is er op de eerste plaats nood aan sectoriële plannen. In dat opzicht is het meerjarenplan bosbouw toe te juichen.

Een globale ruimtelijke visie voor Vlaanderen zal echter nog een tijd op zich laten wachten ... In het kader van de landinrichting zal dus, in afwachting van deze visie, naar oplossingen moeten worden gezocht.

Bij het uitwerken van een landinrichtingsproject, wordt een inventaris gemaakt van landschaps-ecologische, socio-economische en administratief-juridische gegevens. Deze gegevens kunnen worden aangewend voor het opstellen van een ruimtelijke visie voor het projectgebied, vooraangaand of gelijklo-

pend aan het landinrichtingsplan. In dit opzicht zal een zeer nauwe samenwerking worden opgebouwd tussen de Vlaamse Landmaatschappij en de diensten van de Ruimtelijke Ordening. Ruimtelijke Ordening zal binnen landinrichting een voortrekkersrol moeten spelen.

Wat zijn hierbij de rol en de mogelijkheden van de sector bosbouw?

De sector bosbouw is vertegenwoordigd in de overlegorganen van landinrichting (de Commissie voor Landinrichting en in voorkomend geval het Landinrichtingscomité), die in principe met consensus beslissen. Via deze overlegorganen kunnen de objectieven, prioriteiten en concrete initiatieven van de sector bosbouw in de besluitvorming worden ingebracht.

Deze gegevens zullen mede worden gebruikt om tot een projectsgewijze ruimtelijke visie te komen en een coördinatie van de ingrepen en handelingen op het vlak van de inrichting te bekomen.

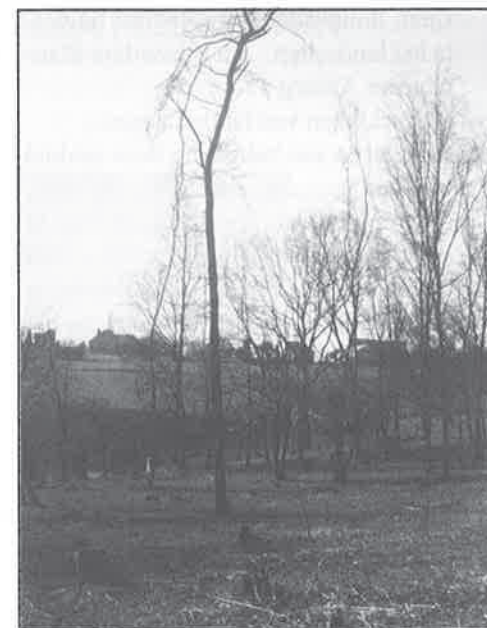
4. Pilotproject landinrichting in Noordoost-Limburg

Voor het pilotproject Noordoost-Limburg (het studiegebied omvat de gemeenten Maaseik, Bocholt, Kinrooi, Bree, Peer, Meeuwen-Grutrode, Maasmechelen, Lanaken, As, Opglabbeek, Dilsen) werd reeds een eerste fase van het vooronderzoek afgerond. Een eerste werkdocument met een beschrijving van het studiegebied en een aantal aandachtspunten is hiervan het resultaat.

In dit werkdocument worden ook voor de bosbouw in het gebied een aantal knelpunten en potenties aangehaald.

Verschillende populierenaanplantingen en dennenbestanden werden geleidelijk omge-

Behoud van de aanwezige bossen, bomen en houtige gewassen verdient bijzondere aandacht in landinrichtingsprojecten.

zet tot weiden en maisakkers. Deze sluipende bosvernietiging wordt door de bosbouwsector als een groot knelpunt ervaren. Daarnaast verdwijnen ook bomen en houtachtige gewassen (ecologische infrastructuur) uit het landschap. Niet alleen voor bosbouw, ook landschappelijk en ecologisch betekent dit een groot verlies.

De bossen zijn, zowel naar eigendomsverdeling als ruimtelijk gezien, versnipperd. Op het Kempisch Plateau komen wel een aantal grotere aaneengesloten boscomplexen voor, waarvan een groot deel openbare eigendom is. In de Maasvallei zijn de bosoppervlakten echter kleiner en meer versnipperd.

Het aandeel naalddhout is zeer groot. Het ecologisch evenwicht wordt hierdoor verstoord. Monoculturen kunnen aanleiding geven tot ziektes en infecties over grotere oppervlakten. De natuurlijke en landschappelijke waarden van dergelijke bossen, zijn veeleer gering. Er wordt momenteel geopteerd voor het uitbreiden van het aandeel loofhout in de onderworpen bossen.

Door hun uitgestrektheid bezitten deze grote naalddhoutcomplexen echter wel een grote ecologische potentie. In het kader van de afbouw van de mijnindustrie openen zich dan ook nieuwe perspectieven in de richting van natuurontwikkeling. Deze grotere boscomplexen werden trouwens opgenomen in de groene hoofdstructuur van Vlaanderen.

Aandachtspunten met betrekking tot bosbouw in dit gebied zijn dan ook :

- behoud van de aanwezige bossen, bomen en houtige gewassen in het landschap ;
- waar mogelijk, bosuitbreiding en uitbreiding van houtige landschapselementen ;
- verhogen van het ecologisch evenwicht en de natuurwaarde van de bestaande bossen, gekoppeld aan de doelstellingen van het Natuurontwikkelingsplan ;
- waar mogelijk, inschakeling en meekoppeling van de instrumenten van bosbouw ten behoeve van andere sectoren ;
- uitvoering geven aan het meerjarenplan bosbouw, in zover deze kadert in de globale ruimtelijke visie.

Om deze doelstellingen te realiseren, kunnen volgende maatregelen worden overwogen :

- stimuleren van gemeentelijke bouwverordeningen op de aanplantingen ;
- opnemen van kleinere bossen, bomen-

rijen, houtwallen, geïsoleerde bomen in het landschap, ... in Bijzondere Plan-nen van Aanleg ;

- rangschikken van landschappen ;
- stimuleren van bebossing door middel van een gerichte inzet van toelagen, door middel van de promotie van de set-aside-regeling, door middel van bebossingsprogramma's, kaderend in de lange- termijn-visie bosbouw en het Natuurontwikkelingsplan ;
- aanduiding van bosreservaten ;
- aanduiding van natuurreservaten met bossen ;
- opname van natuurontwikkelingsmaatregelen in het beheersplan van de openbare bossen ;
- geven van gerichte toelagen voor natuurvriendelijke bosbouw aan privé-eigenaars en openbare besturen ;
- realiseren van schermbossen in functie van buffering van beekvalleien, in functie van gevoelige zones voor doorsijpeling van meststoffen, in functie van erosiebestrijding, ... ;
- bebossing of buffering van oude industrieterreinen ;
- aanleg, inrichting en beheer van bossen en gerichte toelagen aan privé-eigenaars ten behoeve van recreatie, afge-

stemd op draagkracht ;

Het is duidelijk dat de inzet van vernoemde instrumenten moet kaderen in de globale ruimtelijke visie en moet gebaseerd zijn op een gezamenlijke strategie ondermeer van bosbouw, natuurbehoud, landbouw en recreatie.

Het moge duidelijk zijn dat, om de landinrichting tot een goed einde te brengen, de inzet van de verschillende sectoren niet mag ontbreken. Een actieve medewerking van de sector bosbouw in de verschillende overlegorganen in het kader van de landinrichtingsprocedure is meer dan noodzakelijk.

G. Ceelen ■

Gerichte toelagen voor natuurvriendelijke bosbouw kan de natuurwaarde van de bossen verhogen.

NAAMGEVING VAN DIER- EN PLANTESOORTEN

De forse Gewone smeerwortel - in al zijn kleurvormen - is een gewone soort in ruigtekruidenvegetaties.

Van oudsher heeft de mens aandacht gehad voor de dieren en planten uit zijn omgeving. Deze aandacht resulteerde spontaan in het toekennen van namen, op basis waarvan communicatie over soorten mogelijk werd zonder steeds een concreet exemplaar bij de hand te moeten hebben. Om misverstanden en verwarring te vermijden, dienden hiertoe uiteraard duidelijke afspraken gemaakt te worden. Eén van de consequenties daarvan, in latere tijden, was het bedenken van namen die verstaanbaar of herkenbaar waren over de verschillende talen heen. In de Westerse wetenschappelijke wereld viel de keuze daarbij op het gebruik van het Latijn. In de 18e eeuw heeft Linnaeus vervolgens in deze Latijnse naamgeving een zeer belangrijke uniformisering doorgevoerd : de zogenaamde binomiale nomenclatuur, waarbij elke soortnaam uit (slechts) twee "woorden" bestaat, gevolgd door de afkorting van de

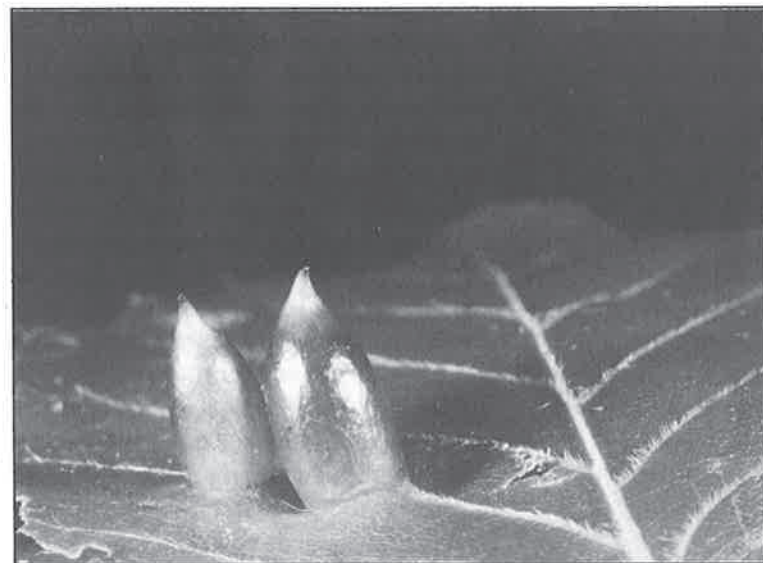
auteur die de soort het eerst heeft beschreven aan de hand van - als het om planten ging - een herbariumexemplaar. De vermelding van de auteursnaam is geen overbodigheid : het moet, op elk moment, toelaten terug te grijpen naar de oorspronkelijke beschrijving en bijhorend herbariumexemplaar. Dit teruggrijpen is vaak noodzakelijk, niet alleen omdat soortvorming een continu proces is waarbij - zij het over vele generaties - evolutieve veranderingen kunnen optreden, maar vooral ook omdat nieuwe ontdekkingen in de plantenwereld (bv. door het aanwenden van nieuwe onderzoekstechnieken) soms leiden tot het herzien van de systematische positie van een soort.

Op welke manier eventuele herzieningen dan vertaald worden in de aanpassing van de naam, is heel nauwkeurig vastgelegd in de International Code of Botanical Nomenclature, of Codex van de nomenclatuur. Om de

vier jaar, en dit sinds Linnaeus, wordt deze codex door een internationaal gezelschap van botanici verbeterd en aangevuld. Voor de meeste van onze inheemse hogere planten is de (wetenschappelijke) nomenclatuur inmiddels gestabiliseerd, waarbij de auteursverwijzing soms getuigt van vroegere herzieningen (bv. *Quercus petraea* (Mattuschka) Lieblein, de Wintereik - zie ook Van Slycken, 1987); voor veel lagere planten (bv. mossen) en zwammen is deze stabilisatie daarentegen nog ver van voltrokken.

Analoog aan deze wens tot éénheid in internationale context, is in de jaren tachtig ook definitief de knoop doorgemaakt in verband met problemen inzake de Nederlandstalige naamgeving (o.m. met betrekking tot synoniemen, streeknamen, verschillen tussen Vlaanderen en Nederland). Dit resulteerde in de Naamlijst van de flora van Nederland en België (zie Gorteria, 13 (1986) 87-170), opgesteld door o.m. botanici van de Nationale Plantentuin van Meise en het Rijksherbarium van Leiden.

Gewone pad - *Bufo bufo*.

Gallen van de Grote beukebladgalmug: een bekend aantastingsbeeld van beukebladeren.

Er werd beslist voortaan alleen nog de namen van de Naamlijst te gebruiken, zodat, bv., in de recente uitgaven van de flora's van België (De Langhe, J.E. et al. (1988), 2e druk) en Nederland (van der Meijden, R. (1990), Heukels' Flora van Nederland, 21e druk) heel wat aanpassingen dienden doorgevoerd te worden. In de laatste Nederlandstalige versie van de flora van België werden aldus zowat 470 Nederlandstalige namen gewijzigd! "Leverkruid" (*Eupatorium cannabinum* L.) bestaat niet meer, het is "Koninginnekruid" geworden - om maar één voorbeeld te geven.

Een andere afspraak heeft betrekking op de schrijfwijze van deze namen voor wat het gebruik van hoofd- en kleine letter betreft. Analoog aan de Latijnse naamgeving, waarbij de geslachtsnaam met hoofdletter (*Quercus*) en het soortsepiheton (*petraea*) steeds met kleine letter dienen geschreven te zijn, wordt, bv., enkel "Gele dovenetel" als juiste schrijfwijze aanvaard. Wanneer het geen soortnaam maar een groepsnaam betreft (bv. geslachtsnaam), blijft het een kleine letter ("dovenetel").

Toegepast op boomsoorten vergt het volgen van deze afspraken allicht wat gewenning, te meer ook omdat sommige soort aanduidingen in het bosbouwjargon sterk ingeburgerd zijn ("boskers", "silvesterden"). Volgende opsomming lijkt op het eerste gezicht dan ook ongetwijfeld een vreemd en onsamenvattend allegaartje: Beuk, eik, linde, Zwarte els, Gewone esdoorn, olm, Zoete kers, es, wilg, Haagbeuk, populier, Hulst, Gewone zilverspar, Grove den, ... In samenstellingen verdwijnt de hoofdletter dan weer: beukenbestand, beukeblad, ...

Botanische muggezifterij? Arrogante puristerij? Het lijkt misschien zo, maar is het niet. Er bestaat immers een tendens de Nederlandstalige soortnamen enigszins op te waarderen (wetenschappelijke status), en het gebruik ervan in (Nederlandstalige) publicaties te stimuleren. De Latijnse, "wetenschappelijke" namen blijven uiteraard het meest universeel, maar worden meer en meer naar de bijlagen verwezen. In eigenlijke vakbladen, die overigens meestal in het Engels publiceren, blijven de Latijnse namen logischerwijze wel in gebruik.

In deze context zijn ook de inspanningen te situeren voor het bedenken van een passende Nederlandstalige naam voor soorten die tot op heden alleen een Latijnse naam had-

den (bv. braamsoorten). Dit laatste geldt ook met betrekking tot de dierenwereld (bv. naamgeving van alle inlandse dagvlindersoorten), terwijl ook hier o.w.v. de uniformiteit analoge spellingsregels worden toegepast (Grote bonte specht, muis, merelnest).

Tegelijk met het opwaarderen en stimuleren van de Nederlandstalige namen dringt zich dus onvermijdelijk de noodzaak op tot duidelijke afspraken. In dit verband kan bv. even herinnerd worden aan het verhaal van Maertens (1986) over de verwarring in het gebruik van "den" en "spar" - of ook, als men het over het meest algemeen voorkomende kleine blauwe vlindertje *Polyommatus icarus* (Rottemburg) heeft, bedoelt men dan het gewone Blauwtje, of het Gewoon blauwtje? Vandaar ...

Referenties

- Maertens, Ph., 1986. O Denneboom, O Denneboom ... De Boskrant 16 (1), 22-23.

- Van Slycken, J., 1987. De wetenschappelijke benaming van bomen. De Boskrant 17 (5), 9-11.

K. Van Den Berge ■

EXCURSIE RODEBOS 28 APRIL 1991

Hier en daar prijkte reeds een ondeugend wolkje aan de hemel, maar toch kwamen een 60-tal bosliefhebbers opdagen voor deze excursie. Ze werden beloond, want het werd een zeer interessante en droge uitstap. De kleine parking liep snel vol die namiddag en Frank Saey gaf een algemene inleiding op het statuut en het beheer van dit "staatsnatuurreservaat in de bossfeer" van 90 ha. In de vorige boskrant vind je trouwens zijn artikel hierover.

F. Saey besteedde zeer veel aandacht aan het beheer van dit bos. Bepaalde bestanden zullen in de toekomst volledig aan de natuur overgelaten worden, terwijl andere (vnl. naaldhout) door opeenvolgende dunningsingrepen op middellange termijn naar een meer natuurlijker soortensamenstelling zullen evolueren. De groep splitste zich in twee delen en achteraf hoorde ik dat het voor de andere helft evengoed was meegevallen.

Grofweg bestaat het Rodebos uit 3 delen : een plateau met daarop dagzomingen van droog Brusseliaan-zand, hellingen met de oudste stukken bos en bronnen, en de vallei van de Laan. Bovenaan zagen we stukken Beuken-eikenbos met Lelietje-der-dalen (Meiklokje) en Dalkruid naast meer open stukken met berk, Struikheide en Pilzegge. In deze vegetaties vestigen zich niet enkel inheemse soorten maar ook Amerikaanse eik, Gewone den en Amerikaanse vogelkers. Vooral deze laatste is plaatselijk een enorm probleem. Aan bosranden en op open stukjes bevinden zich grote koepelnesten van de Rode bosmier. Aan dit zeer boeiende diertje en zijn levenswijze werd veel aandacht besteed.

Op de soms zeer sterke hellingen naar de vallei toe was de vorstschade zeer duidelijk. Tamme kastanje, Gewone es en in mindere mate Zomereik en linde hadden het erg te verduren gekregen. Op een stukje steile helling

bevond zich een zone waar kwelwater aan de oppervlakte kwam. We zagen er veenmos en Dubbelloof naast een hele reeks mossen, typisch voor dit uitzonderlijke milieu.

Even verderop vloog een grote Zwarte specht wentelwiekend over een open plek. Deze bosvogel is zelden op meer open terrein te zien, we hadden dus geluk. In de vallei van de Laan zelf bevindt zich een gevarieerd landschap met weiden, oude en jonge bossen. Het zal mooi zijn als men hier de landschappelijke variatie kan behouden en de natuurwaarde vergroten.

Tot slot kregen de deelnemers nog wat brochures over de Vlaamse bosbouwvereniging en andere openbare bossen in de omgeving. Ook mensen die reeds decennia lang bij het bos wonen en er wandelen vertelden me achteraf dat ze dankzij deze excursie een beter beeld en meer inzicht hadden gekregen in het bos. Is het ook dat niet wat we voor ogen hebben met het inrichten van onze excursies?

Willy Verbeke ■

EXCURSIE "ARME GRONDEN, RIJKE BOSSEN"

Aansluitend op de studiedag "Arme gronden, rijke bossen" (8 mei 1991) ging op 1 juni een excursie door in het bos "Gruitroderheid". Dit bos is eigendom van de stad Maaseik maar gelegen op grondgebied van de gemeente Meeuwen-Gruitrode. De houtvester, ir. N. Martens, die het gebied beheert, toonde aan hoe een eeuw geleden de heidevlakten werden omgezet in bossen van Gewone den, en hoe hij nu sinds 20 jaar via een gericht beheer de omvorming nastreeft naar meer gemengde bosbestanden met een groot aandeel loofhout. Op diverse plaatsen werd als volgt te werk gegaan : in een oud gesloten dennenbestand deed men een lichtingskap, waarbij nog een 70-tal dennen per ha overbleven. Daardoor ontwikkelden ze een mooie, diepe kroon, zodat ze hun vitaliteit en groei volledig hervatten. Anderzijds voltrok zich onder scherm een geslaagde natuurlijke verjonging van inlandse en Amerikaanse eik en op de iets lemiger gronden zelfs Beuk.

ir. B. Meuleman gaf uitleg over de verschillende proefvlakken die het bosbouwstudiecentrum Lisec (Bokrijk) in dit bos heeft aangelegd. De meeste proeven betreffen herkomstonderzoek. Zo bezochten we een aantal unieke herkomstproeven van Corsikaanse den, Zomereik, Amerikaanse eik, Moeraseik en berk. Voor de Corsikaanse den bleken de Belgische herkomsten zeer goed, alhoewel toch minder goed dan enkele Engelse. Voorts leerden de proeven dat omvorming van dennenbestanden naar Zomereik via kaalslag en herplanting in een ruim plantverband niet ideaal is. Ten slotte werd nog eens herinnerd aan de mogelijke rol in de Kempen van de sterk ondergewaardeerde berk.

We houden eraan de beide gidsen van harte te bedanken voor deze interessante en gemoedelijke excursie.

B. Muys ■

INFO

K L E I N E LANDSCHAPSELEMENTEN

De provincie Limburg heeft een brochure uitgegeven over kleine landschapselementen : hagen, houtwallen, holle wegen, alleenstaande bomen en dreven, beken, poelen, bronnen, grotten, enz. ... Dit fraai geïllustreerde boekje van meer dan 100 bladzijden kan nog steeds tot einde voorraad en gratis bekomen worden bij het Natuurcentrum van Limburg, Populierenlaan 30, 3620 Rekem (011/71.44.44)

KAN EEN POPULIER 400 JAAR OUD WORDEN ?

Misschien kan navolgende waarneming bij sommige leden van "De Boskrant", interesse opwekken om enkele merkwaardige bomen uit hun omgeving met meer aandacht te observeren

Eerder toevallig kwam ik op 25 april i.l. langs een grote bomenstapelplaats ...

Mijn eerste indruk is steeds dezelfde als op een kerkhof : wat meewarig kijk ik neer op die vele honderden geveldde bomen, als grafstenen naast en op elkaar gestapeld ; droef gelaten en solidair wachten ze er op hun eindbestemming.

Mijn aandacht wordt echter getrokken naar twee uitzonderlijk grote populierenstammen - vermoedelijk de Marilandica-populier. Hun stamomtrek lijkt me inderdaad niet alledaags : beide stamdiameters zijn namelijk gelijk aan een equivalent van een normale manhoogte ! De stamomtrek is beslist MEER DAN 500 cm, een zelden geëvenaarde dikte in deze regio. Deze twee stammen zijn respectievelijk afgekort op een lengte van acht en twaalf meter.

Nader bijkomend stel ik vast dat het kernhout onberispelijk is. Nergens zijn aftakelingsverschijnselen (ingerot, mulm, gescheurd, ...) waar te nemen. Ook dit is vrij uitzonderlijk voor dergelijke ouderdom en omtrek.

Met enige verbazing lees ik op één der snijvlakken van de stam, navolgende tekst :

**Populier omgewaaid in het
Domein van Graaf d'Ursel te Oostkamp
Oud : ± 400 jaar
Gewicht : 15 ton**

Persoonlijke suggestie hierbij.

Kan het niet nuttig zijn of wel de overweging waard zijn om een bewaarpremie in te voeren er toe strekkend zéér merkwaardige - maar nog gezonde - bomen te bewaren ?

Ik meen van wel. Het bewaren van zo'n exemplaar zou dan niet alleen meer ten laste vallen van enkel de eigenaar. Deze is nu bijna steeds alleen verantwoordelijk voor geleden schade. Geniet de omgeving niet ook van de schoonheid van dergelijk monument ?

Een dergelijke boom heeft voorzeker een veel grotere schoonheidswaarde ten aanzien van zijn omgeving, dan enkel een economische houtwaarde.

Jan De Kinder
Kattenhuisstraat 21
1980 Eppegem
Tel. 02/251.77.19

AANPLANT VAN WINDSCHERMEN IN GUANACASTE, COSTA RICA

of ...Hoe divers het werk van een bosbouwer kan zijn

Costa Rica, een klein landje (2x België) in Centraal-Amerika, wordt gekenmerkt door verschillende klimaatstypen en derhalve verschillende vegetatievormen. De noordoostelijke provincie, Guanacaste, aan de grens met Nicaragua, kent een droogseizoen van vijf tot zes maanden. De oorspronkelijke vegetatie was er droogbos, helaas helemaal vernietigd in het begin en midden van deze eeuw om plaats te maken voor extensieve grasweiden (hoofdzakelijk voor vleesexport

jaar van start. Ook herbebossing wordt in het uiterst verlaten Guanacaste gestimuleerd, ondermeer via een door Nederland gesubsidieerd Bosbouwfonds (dat omgerekend ongeveer 20.000 BF per ha aan kleine boeren uitreikt). Sedert 1987, het startjaar, zijn in Guanacaste reeds 8.000 ha herbebost, vooral met Gmelina, Tectona en Bombacopsis.

Aanplant
Tectona grandis.

naar de VS). Reeds een tiental jaren is de veeteelt minder lucratief en zoekt men in Guanacaste naar alternatieven. Het grootste heil wordt verwacht van de geïrrigeerde landbouw (rijst, groenten, suikerriet, fruitteelt). Met behulp van Wereldbank-fondsen zijn reeds een 6.000 hectaren irriteerbaar. Een tweede fase van 12.000 hectaren gaat dit

FAO-project

In Guanacaste heeft FAO al enige jaren een - door Nederlandse fondsen gespijsd - bosbouwproject, werkzaam in de landbouwnederzettingen van het IDA, het Nationaal Landhervordelingsinstituut, dat - zoals de naam duidelijk maakt - grote private finca's (boerderijen) opkoopt en herverdeelt onder

kleine, landloze boeren. In die nederzettingen wordt door het project aan de bosbouw en vooral "agroforestry"-component extra aandacht besteed.

Herbebossing, aanleg van windschermen, schaduwbomen voor vee, hagen, ... worden financieel gestimuleerd via het bovenvermeld bosbouwontwikkelingsfonds.

Windschermen

Vanaf mei '90 werd ik in het FAO-project opgenomen en verantwoordelijk gesteld voor de aanplant van windschermen in de nederzettingen die aangesloten zijn op het irrigatienet. Het werk gebeurt binnen en in overleg met het Costaricaans overheidsinstituut SENARA, verantwoordelijk voor irrigatie. In de nederzettingen wordt door kleine boeren (10 tot 15 ha) rijst, suikerriet, meloen of watermeloen verbouwd. Een limiterende factor is echter het voorkomen van continue en hevige winden in het droogseizoen (tot 120 km/h), die tot bodemerosie leiden én de opbrengsten negatief beïnvloeden. Wind-

schermen zijn dus aangewezen, althans ter bescherming van de meest gevoelige gewassen (tuinbouw, fruitteelt). Het werk kent drie verschillende aspecten: onderzoek-aanplant-voorlichting, en het ontwerp van windschermen in de tweede irrigatiefase van 12.000 ha.

Onderzoek

Kennis en technologie rond de aanleg en effect van windschermen is op wereldschaal beperkt, ondermeer door de complexiteit van de problematiek. Sedert het eerste internationaal "Windbreak Symposium" in Nebraska, VS (1986), werden een aantal begrippen gesynthetiseerd en verduidelijkt, maar tevens kwamen de enorme lacunes in de kennis op dit vakgebied aan het licht.

De ervaring met windschermen in het laagland van Guanacaste is vrijwel nihil. In het FAO-project worden combinaties van snelgroeiende, niet-bladverliezende boomsoor-

Eucalyptus camaldulensis-
aanplant (4 jaar oud).

ten gebruikt ; op dit ogenblik vooral *Cassia siamea*, *Leucaena leucocephala*, *Eucalyptus camaldulensis* en *Guazuma ulmifolia*. Deze worden in divers plantverband en volgens diverse strata aangeplant, in combinatie met bepaalde meerjarige grassoorten (tot 3 m hoogte). Na 4 tot 5 jaar bereiken de windschermen reeds een hoogte van 15 m.

Naast het groei- en habitusonderzoek onder diverse omstandigheden (bodem, grondwaterniveau, drainageklasse, ...) is de belangrijkste onderzoekscomponent uiteraard het effect van de diverse modellen op de achterliggende -beschermde- gewassen. Belangrijk is de effectieve produktietoename van de landbouwgewassen te kwantificeren met het oog op motivatie van de boeren. Het betreft dus een lange-termijn onderzoek - waar niet in de bosbouw ? - dat pas in een verre toekomst zijn resultaten kan opleveren. Ondertussen wordt met de beperkte kennis voortgewerkt.

Aanplant en voorlichting

Eén van de belangrijkste knelpunten bij het werk is het feit dat in het ontwerp van de eerste irrigatiefase de aanplant van windschermen niet in de infrastructuur voorzien is. Het is dus zaak om de boeren te overtuigen een deel van hun bebouwde oppervlakte op te offeren voor de aanplant van windschermen teneinde de resterende oppervlakte beter te laten renderen. Een niet eenvoudige opdracht, temeer door het gebrek aan kwantitatieve gegevens.

Voor de produktie van de nodige bomen voor de aanplant in het regenseizoen werden twee kleine boomkwekerijen opgericht in de landbouwnederzettingen zelf. Dit vormt voor twee boeren een extra bron van inkomsten. De produktie van *Eucalyptus*, *Cassia* en andere boomsoorten gebeurt via inzaai in kiemkamer en daarna overplant in plasticzakjes. De totale produktieduur is vier tot

vijf maanden. Daarna worden ze in het veld overgeplant. De produktie in plasticzakjes is duur doch heeft het voordeel van de korte produktieduur en het feit dat de boompjes een grotere overlevingskans hebben in het veld.

Boeren die geïnteresseerd zijn in de aanleg van windschermen krijgen een beperkte financiële steun van het Nederlands Bosbouwontwikkelingsfonds. De aanplant kampt echter met diverse problemen, vooral in het eerste vestigingsjaar. Belangrijke knelpunten zijn :

- wateroverlast aan de rand van rijstvel-
- den
- verlies door brand, een veelvuldig toe-
- gepaste techniek voor het oogsten van
- het suikerriet
- vrijlopend vee
- bladetende mieren
- watergebrek in de droge tijd

Een voortdurend onderhoud is vereist om een welslagen van de aanplant te verzekeren.

Ontwerp windschermen tweede irrigatiefase

De tweede irrigatiefase, die 12.000 ha zal beslaan, gaat van start eind 1991. Het is de bedoeling dat samen met de infrastructuur van wegen, kanalen en de verdeling van percelen ook een infrastructuur van windschermen wordt ontworpen. Dit ontwerp wordt nu reeds door het project voorbereid.

ir. Dominiek Plouvier

ELKE BOOM IS ER TWEE WAARD ...

... EEN LEEFBARE AARDE VOOR NOORD EN ZUID.

Onder deze titel voeren Wereldsolidariteit (een niet-gouvernementele ontwikkelingshulporganisatie binnen het ACW) en de Bond Beter Leefmilieu een campagne omtrent bosbehoud. Hierbij worden scholen, milieu-verenigingen, socio-kulturele organisaties en beleidsmakers betrokken.

In het Noordelijk halfrond zijn lucht-, water- en bodemverontreiniging symptomen van de welvaartsziekte. In het Zuiden heeft ontbossing het milieu zware slagen toegebracht. Ook wij worden gekonfronteerd met deze armoedestrijd en de klimaatsverandering.

Voor de verenigingen staat een info-poster ter beschikking. Het hoogtepunt van de campagne wordt het planten van lindebomen op **12 en 13 oktober**. Het is de bedoeling dat er in de 308 Vlaamse gemeentes lindes geplant worden, die er twee waard worden, omdat de opbrengst geïnvesteerd wordt in een herbebossingsproject op Haiti. Voor de 5de en 6de jaren van het basisonderwijs staat een uitgewerkt lespakket ter beschikking rond "Milieu en Derde Wereld".

Aan de Vlaamse regering worden ook twee politieke eisen gesteld :

1. Steun aan de oprichting van een Internationaal Klimaatfonds (broeikaseneffekt)
2. Het integreren van de milieuzorg in alle aspecten van het Europees beleid (ook naar de Derde Wereld toe).

Voor meer info kan men terecht op :

"Elke boom is er twee waard"
BBL/ACW-campagne
Luxemburgstraat 23/5
1040 Brussel
02/514.12.50 (toestel 34)

NATUURBESCHERMINGS DAG

Op **zondag 22 september** gaat de 38ste nationale natuurbeschermingsdag door in de Dijlevallei, meer bepaald te Archennes, net over de taalgrens in Waals Brabant. Zowel in de voor- als in de namiddag zijn er geleide wandelingen.

Er zijn twee **thema's** : de Europese vogelrichtlijngebieden en de problematiek van de Dijlevallei.

De organisatie berust bij een hele reeks natuurverenigingen, onder andere de Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud, welke actief zijn in deze wel zeer bosrijke streek. De dag **start** om 9.30 u aan het "Maison de Coullemont", rue des Moulins 10, Archennes.